

פתרון הבחינה בתנ"ך יחידה רביעית - מועד קיץ 2007

שאלונים: 001105, 204

מוגש על-ידי: דנית בר-אור, אלי לוי, חוה צדוק וגליה סמו

מורים לתנ"ך ברשת בתי הספר של יואל גבע

* הערה - ביחידה זו שתי תוכניות שונות, התשובות שלהן מתייחסות לאפשרות השנייה, חלק ב' בבחינה.

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שתי שאלות

שאלה מספר 10

- א. (1) דרך הפעולה של רות: רות פעלה לשכנועו של בועז לשאתה לאישה באמצעות פיתוי בגורן. לאחר הפיתוי, ביקשה ממנו לגאול אותה.
- דרך הפעולה של תמר: תמר רימתה את יהודה. היא התחפשה לזונה ותפקדה כזו. היא פיתתה את יהודה לשכב עימה (כיוון שלא הכיר אותה וחשבה לזונה), ומשהתגלתה התרמית, הבהירה לו שהוא האחראי להריונה. בכך השיגה תמר ייבום מיהודה שהכיר באחריותו ולקחה לאישה.
- (2) חוק הייבום קובע כי רק אחי הנפטר חייב בייבום. בסיפורי רות ותמר לא האח מייבם, אלא קרוב משפחה אחר: אבי הנפטר (במקרה של תמר) או קרוב משפחה אחר (במקרה של רות).
- ברות נוספת דרישה לגאול את הקרקע בד בבד עם נשיאת האלמנה לאישה.
- ב. הנבחן צריך להתייחס לאחד משני ההיבטים שלהלן:
- הפגם בשושלת היוחסין של דוד הוא **פגם במקורותיו** או: **בדרך הגעתו לעולם**. שושלתו מתחילה באם כנענית (תמר) ואם סבו היתה אישה מואביה (רות). הגעתו לעולם מתחילה ברמאות של תמר וממשיכה אחרי דורות בפיתוי בגורן. עפ"י פירוש חזקוני, פגם זה אינו פוסל את דוד למלוכה, אלא מחזק את בחירתו למלך, משום שפגם זה אינו מאפשר לדוד להתגאות ולהרגיש נעלה על העם.

שאלה מספר 11

- א. התפיסה האנושית המקובלת היא שיש אפשרות לזכור את האדם לאחר מותו (אבשלום מנצח את עצמו באמצעות מצבה). תפיסה זו אינה תואמת את תפיסתו של קהלת, שכן לדעתו אין זיכרון לבני אדם לאחר מותם, הכול נשכח (פסוק 16).
- ב. (1) לפי פסוק 26 האדם שטוב לפני ה' כלומר, צדיק, מקבל שכר, ואילו החוטא נענש בכך שלא נהנה מפרי עמלו.
- (2) **אפשרות אחת**, הביקורת של איוב היא על כך שהאל מדקדק עם האדם על חטאיו ולא מביא בחשבון את מוגבלות האדם (פסוק 3 או 5) ומשום כך, למעשה אין צדק. **אפשרות שנייה**, לדעת איוב, ההכרעה בדבר מי הצדיק ומי החוטא קבועה מראש ע"י ה' ולא ניתנת לשינוי על ידי האדם ולכן הגמול אינו תלוי במעשי האדם (פסוק 4).

שאלה מספר 12

- א. (1) הקושי התאולוגי במגילה הבא לידי ביטוי גם בפרק ה', פסוקים 1-3 הוא העדר אזכור ה'.
- (2) 1. אסתר מתפללת לה' (פסוק 1).
2. ה' הופך את לב המלך לטוב ובזכותו אסתר ניצלת (פסוק 7).
- ב. תוספת מרחיבה בתיאור רגשות וזאת בניגוד לנוהג המקראי. דוגמאות לכך (על הנבחן לציין שלוש):
1. אסתר מפחדת לגשת אל המלך "אך לבה יחיל מפחד" (פסוק 4).
  2. אחשורוש מביט באסתר בכעס "ויבט בזעם רב" (פסוק 6).
  3. אחשורוש קם מכסאו בבהלה לאור התעלפותה של אסתר: "ויקם מכיסאו בבהלה..." (פסוק 7).
  4. פני אסתר נראים כמביעים אהבה (פסוק 4).
  5. מראהו של אחשורוש מעורר פחד (פסוק 5).
  6. הבעת פניו של אחשורוש מעוררת רגשי כבוד (פסוק 6).

פרק רביעי

על הנבחן לענות על שלוש שאלות

שאלה מספר 13

- א. האהוב מבליט את יופייה של הנערה: "לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעייתני" (פסוק 9) **אנ**: "נאוו לחייך בתורים צווארך בחרוזים" (פסוק 10).
הנערה מבליטה את מגעו הפיזי (או: קרבתו הפיזית) של האהוב **אנ**: את ריחו: "צרור המור דודי לי בין שדי ילין" (פסוק 13) **אנ**: "אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי" (פסוק 14).
- ב. גישת המדרש בפירוש הפסוק היא גישה אלגורית, כלומר הבנת המגילה כדברי אהבה הדדיים בין עם ישראל לה'.
הקושי התיאולוגי הוא שמגילת שיר השירים היא מגילה חילונית המתארת אהבה בין גבר לאישה, ואינה עוסקת בעניינים דתיים.

שאלה מספר 14

- א. עגלון, עפ"י המדרש, היה אחד מאבותיו של דוד, שכן עגלון היה אביה של רות ומרות יצא דוד המלך (רות ד' פסוק 17).
- ב. במדרש בא לידי העיקרון של "מידה כנגד מידה" באופן הבא: עגלון קם מכיסאו **ועמד** לכבוד ה', ולכן ה' **יעמיד** לו צאצא שישב על כסא ה'- דוד/שושלת דוד.
אנ: מכיוון שעגלון קם מעל הכיסא לכבוד ה', ה' מעמיד לו בן שישב על **כיסא** ה'.

שאלה מספר 15

- א. משמעות הביטוי: אסון רודף אסון, עוד לא הספיק שליח אחד לסיים את בשורת האסון וכבר בא שליח נוסף לבשר על אסון נוסף.
ארבעת האסונות הם:
- שודדים ממלכת שבא פשטו על עדרי הבקר והצאן, לקחו אותם והרגו בחרב את הנערים ששמרו עליהם.
  - אש נפלה מן השמיים ושרפה את עדרי הצאן ואת רועי הצאן של איוב.
  - שודדים בבליים (כשדים) פשטו על עדרי הגמלים של איוב, לקחו אותם והרגו את הנערים ששמרו על הגמלים.

- רוח מוטטה את גג הבית בו שהו בניו ובנותיו של איוב. בהתמוטטות זו נהרגו כל עשרת ילדיו של איוב.
  - ב. שני מעשים של איוב המבטאים תפיסת אבל:
    - איוב קורע את בגדיו.
    - איוב גוזז את שער ראשו.
- הדברים שאומר איוב: באתי לעולם חסר כל ואני אצא ממנו בחוסר כל. כל מה שלקח ממני אלוהים (ילדי ורכושי)- הוא רשאי לקחת, כיוון שכל הדברים בעולם הם שלו, לפיכך אני מברך אותו על שהעניק לי דברים אלו באופן זמני, ואיני מתלונן על שלקח אותם ממני.

שאלה מספר 16

- א. כיצד ייתכן שמרדכי מכונה בתחילת הפסוק "איש יהודי", כלומר משבט יהודה, והרי בסוף הפסוק נאמר שהיה "איש ימיני", כלומר משבט בנימין?!
פסוק 6 פותר קושי זה באופן הבא: מרדכי מכונה "יהודי" בהיותו מממלכת יהודה (שאנשיה גלו לבבל), ואילו הכינוי "ימיני" מתייחס לשבטו.
- ניסוח אחר:** מתקופת בית שני, המונח יהודי מסמל את בן הלאום ואת דתו ולא דווקא את שם השבט אליו השתייך האדם.
- ב. הקושי- כיצד ייתכן שמרדכי נתן את אסתר כאישה לאחשוורוש שאינו יהודי, הרי דבר זה נוגד את חוקי התורה?!
הפתרון- לנישואין אלה הייתה מטרה, בזכות נישואין אלה יכלה אסתר להציל את עמה.

שאלה מספר 17

- א. גם אחשוורוש וגם דריווש מאשרים פרסום צו מלכותי בעקבות פעולה של שרים בכירים בממלכה.
"ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן..." (אסתר ג', 10).
  - א:** "ויכתוב ככל אשר צווה המן.. בשם המלך אחשוורוש נכתב ונחתם בטבעת המלך" (אסתר ג', 12)
  - א:** ואתם כתבו... וחתמו בטבעת המלך..." (אסתר ח', 8).
- בדניאל: "כל מפקחי הממלכה, הסגנים...היועצים והפחות נועצו להישבע שבועת המלך...עתה, המלך, תקים האיסור ותרשום הכתב אשר אין לשנותו..." (וי' 8-9).

- ב. אחשוורוש נותן אישור לכתיבתו של צו הנוגד את הצו הראשון עליו חתם (אסתר ג' 13 ואסתר ח' 8), לעומת זאת, דריוש לא מורה על כתיבתו של צו חדש, אלא דבק בצו שפרסם, על אף העובדה שאין ברצונו להמית את דניאל.
- או:** אחשוורוש נותן את הטבעת להמן ואינו מתעניין בהשלכות של הצו. לעומתו דריוש מביע התעניינות בגורלו של דניאל ומשתדל להצילו.
- מכאן ניתן ללמוד על אופים של מלכים אלה, שאחשוורוש מצטייר כמלך לא החלטי וכמי שאינו מתעניין בנעשה בממלכתו, לעומתו, דריוש הוא מלך החלטי, הדבק בצווים שפרסם.
- או:** אחשוורוש נתפס כמלך חסר רגישות ואכפתיות, דריוש נתפס כמלך שדואג לנתינו שנפגע מפרסום הצו המלכותי.